

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема „Влиянието на американската педагогическа мисъл върху предучилищното възпитание в България /в края на 19 и началото на 20 век/, представен за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ .

**Област на висше образование: 1. Педагогически науки.
Професионално направление: 1.2. Педагогика. Докторска програма:
История на педагогиката и българското образование.**

Докторант: Надежда Атанасова Миленкова

Научен ръководител: Проф. д-р Невена Славева Филипов

Рецензент: Доц. д-р Светлана Ганева Николаева

Основания за участие в научно жури: Участието в научно жури е въз основа на Заповед на № 1005/30.05. 2024г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград и решения, които са взети на първото заседание на научното жури, на 6 юни 2024г.. Изпълнени са всички законови изисквания и Вътрешни правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград при разработването на дисертационния труд и процедурата до допускането му до защита пред научно жури.

1. Представяне на докторанта.

Надежда Атанасова Миленкова през 2004г. завършва бакалавърска специалност „Приложна лингвистика с руски и гръцки език“ във Филологическия факултет в ЮЗУ „Неофит Рилски“. През 2014 година завършва магистърска специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“, Факултет по педагогика в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Със заповед №42 от 08.01. 2018 година на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ е зачислена като редовен докторант в докторска програма „История на педагогиката и българското образование“. Професионалният опит на Надежда Миленкова е свързан с предучилищното възпитание. Последователно работи като учител в: 165 ЦДГ „Латинка“; Частна детска градина „Увекинд“; 11ЦДГ „Корабче“ и от 2016 година до сега в Американско-английска академия като учител в детска градина.

2. Общо представяне на дисертационния труд.

Представения за рецензиране дисертационен труд на докторант Надежда Атанасова Миленкова е с обем 190 страници текст, както и списък с литературни източници – 63, от които 16 са чуждестранни, а 47 са източници на български език. Проучени са три архивни фонда.

Текстът е структуриран в увод, три глави, които са йерархизирани идейно и закономерно са взаимосвързани, заключение и списък с използваната литература. Трудът

е добре структуриран, с умело подбрани названия на точките и техните подразделения, едновременно показващи акцентите във всяка част и очертаващи линията на историческите промени в предучилищното възпитание.

3. Съдържание на дисертационния труд.

В увода е направен исторически обзор на публикации, свързани с темата. На базата на него са изведени основания, които очертават актуалното й звучене. Формулираното състояние на недостатъчна историческа и критическа рефлексия в научната литература води до мотивацията за избора на тема. Липсата на цялостно изследване, свързано с влиянието на американската педагогическа мисъл върху теорията и практиката на предучилищното възпитание в България са едно от основанията да се насочи вниманието на докторантката към проучването и анализирането на проблема.

Научната определеност на изследването е точно и ясно формулирана. Поставена е на вярна научна и методологическа основа. Задачите на изследването произтичат от поставената цел. Поставените цел и задачи на изследването са адекватни на тематиката. Посочените методи за осъществяването на историко-педагогическото изследване са целесъобразно подбрани.

Глава първа „Развитие на предучилищната педагогика в САЩ и България в края на 19 и началото на 20 век“ представя резултатите от изследването за развитието на идеите, теориите и практическите решения на предучилищното възпитание. Надежда Миленкова започва с обзор на първите идеи и опити, свързани с предучилищното възпитание преди Освобождението. Въпреки всички трудности след 1878 година в просветната политика се наблюдава подчертан стремеж да се положат основите на модерно образование, съчетано с добрите ни образователни традиции през Възраждането. Предучилищното възпитание става част от образователната система. В хронология е представено развитието на предучилищните идеи, теория и практика в България преди 1885 година и след това. Анализирано е просветното законодателство, управленските действия на просветните министри, които осигуряват условия за развитието на предучилищното възпитание. Добро впечатление прави умението на докторанта да анализира и систематизира наличната информация в контекста на изследователските си търсения.

В обзора на американската предучилищна педагогика са представени най-важните личности, работили във формирането, развитието и утвърждаването на предучилищното възпитание в САЩ. Правилно отбелязва докторантката, че началното развитие в САЩ на предучилищното възпитание е свързано с идеите и методиката на Фрьобел. Отдалечаването от идеите на Фрьобел и навлизането в американската предучилищна мисъл и практика на нови реформаторски идеи е детайлно изяснено. Отражена е спецификата на предучилищните заведения. Акцентира се върху подготовката на кадри като един от основните фактори за напредъка в предучилищното възпитание. Тук ще отбележа качество, присъщо на целия труд – издирването на редица теоретични източници и документи от автора и умелото позоваване на публикувани такива.

Глава втора „Рецепция на американската педагогика в България“. В нея се отделя внимание на видни американски педагози /Елизабет Харисън, Джон Дюи, Стенли Хол,

Анжело Патри/, чиито идеи, възгледи и методи достигат у нас и оказват влияние върху предучилищното ни възпитание. Кратките биографични данни, педагогическите им възгледи, отразени в научните им трудове /“Бъдещото училище“ – Джон Дюи; “Проблеми на детството“ – Анжело Патри; „Изучаване на детската природа от гледище на детската градина“ – Елизабет Харисън / дават представа за приноса им към предучилищната педагогика и психология. Акцентът в тази глава е върху преводите у нас на педагогическа литература от американски автори и достигането на идеите им до педагогическата общност. Правилно отбелязва докторантката, че преводачи са видни български педагози, завършили образованието си в чужбина, запознати със съвременните за това време педагогически идеи и течения. Проучването на съдържанието на педагогическите списания в разглеждания период се използва като доказателство за интереса към американската педагогическа мисъл. Достигането на научните търсения и постижения на американски педагози и психолози до академичната общност, детските учители и ръководители се определя от Н. Миленкова като важна стъпка в развитието на предучилищното възпитание и подготовката на кадри за детските градини. Откриването, организацията на управлението и обучението в Селския народен университет в с. Пордим се осъществява в резултат на усилията на американски мисионери и българи.

Глава трета е озаглавена „Дейност и възгледи на Пенка Касабова“. Чрез дейността на Пенка Касабова докторантката последователно и аргументирано разкрива възприемането на американските идеи и практики в България. Начините на претворяването им в предучилищното ни възпитание е основен въпрос, на който Н. Миленкова търси и дава отговор в историко-педагогическото изследване. Образованието, което получава Пенка Касабова е солидна предпоставка за активна дейност в полето на предучилищното възпитание. Опитата и знанията си тя обективизира като преподавателка в курса за детски учителки към Американската детска градина. По-късно става ръководител на този курс. Детайлно в дисертационния труд е отразена и анализирана тази ѝ дейност. Научната и практическа подготовка на детския учител са основна задача в професионалната дейност на П. Касабова. Съвсем целенасочено Н. Миленкова проучва дейността на Пенка Касабова, свързана с издаването на списание „Първи стъпки“. Съдържателният анализ доказва приноса на списанието към разпространението на идеи и практики, свързани с предучилищното образование. Списанието е насочено към по-широка аудитория, което го прави известител и на нови идеи, които не са свързани само с американската педагогика. В края на трета глава е отразен и приносът на Пенка Касабова, свързан с кадровото осигуряване на летните детски градини, чието откриване започва след 1935 година.

В заключението Надежда Миленкова в хронология и систематизирано извежда основните посоки, личности, които са носители на нови идеи и формите на влияние на американската педагогическа мисъл и практика в предучилищното образование.

4. Приноси и значимост на представения дисертационен труд.

Приемам посочените приноси на дисертационния труд като достоверни и имащи научен характер. Те обогатяват историята на българското предучилищно образование,

разкриват целенасоченото му развитие чрез проучване и адаптиране на идеи и практики от САЩ. Те са доказателство за задълбоченост и аналитичност в научно-изследователската дейност на Надежда Миленкова.

Определям дисертационния труд за значим. Основанията ми за това са:

- Историко-педагогическото изследване дава отговор на научни въпроси, които не са поставяни от изследователите до този момент;
- Изследователските търсения на автора са формулирани на базата на подробен теоретичен обзор върху идеите, възпитателната практика и приносите на отделни личности, свързани с историята на предучилищното образование в САЩ и България;
- Историко-педагогическото изследване съдържа достатъчно фактология и анализи, които осветляват част от развитието на предучилищното образование в България;
- В хронология е представена законодателната дейност, свързана с общественото предучилищно възпитание в България. Тя е важна предпоставка и индикатор за държавническо отношение и поведение към предучилищното възпитание.
- Отражено е взаимодействието на държавата в лицето на Министерството на просвещението, Министерството на земеделието и държавните имоти с представители от курса за подготовка на детски учителки към Американската детска градина във връзка с решаването на кадрови, методически и финансови проблеми, свързани с откриването и функционирането на летните детски градини, които имат подчертан социален, културен и възпитателен принос за популяризирането на предучилищното възпитание;
- Систематизирането на преводна литература от американски автори по проблемите на предучилищната педагогика дава информация за степента на интереса и информираността на българската педагогическа общност.
- Направен е обстоен съдържателен анализ на сп. „ Първи стъпки“ като канал за популяризирането на американските идеи и практики в предучилищното възпитание.
- Докторантката прибавя нови аспекти за дейността на Пенка Касабова за модернизирани на възпитателната практика в детските градини и подготовката на детски учителки в България.

5. Автореферат.

Авторефератът е изготвен съобразно изискванията. Той възпроизвежда структурата на дисертационния труд. Отражава обективно съдържанието и резултатите на историко-педагогическото изследване.

6. Препоръки и въпроси.

Добре би било да се обърне по-голямо внимание върху мултиплицирането на американския опит в предучилищната възпитателна практика чрез доказателствен материал, свързан с дейността и на други детски градини у нас.

В рамките на дисертационния труд би могло да намери място и дейността на близоизточната американска фондация в България. Със своята дейност тя също е канал за разпространяване на американски опит и в област предучилищно възпитание.

Препоръчвам изследователските приноси и резултати да се отпечатат в адаптиран вариант на дисертационния труд. Това е начин академичната общност, педагози и студенти да се запознаят с важен аспект от историята на предучилищното образование.

Има ли доразвиване на американските идеи, съобразно тогавашните условия в нашето общество и нуждите на българското дете?

Практическата ценност на историко-педагогическото изследване е връзката му с настоящето и бъдещето. Кои идеи на тогавашните американски учени са актуални и днес?

7. Заключение.

Дисертационният труд представлява лично дело на докторантката. Направена е проверка за установяване на сходство и плагиатство с чужди трудове. Установеният индекс на сходство е 9%. Докторантката е изпълнила всички изисквания, поставени в учебния план. Публикувала е и три статии, свързани с темата на дисертационния труд.

Считам, че дисертационният труд притежава несъмнени научни достойнства. Поставената цел и задачи са изпълнени след сериозна и задълбочена проучвателска дейност. Това показва, че докторантката притежава необходимите знания по темата, както и умения за самостоятелна научно-изследователска дейност. Бих искала специално да отбележа, че представения за рецензиране дисертационен труд е разработен в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на Югозападен университет „Неофит Рилски“. Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Надежда Атанасова Миленкова в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „История на педагогиката и българското образование“.

01.07.2024г.

Рецензент: Доц. д-р Светлана Николаева

